

Boban Marjanović*
https://orcid.org/0009-0003-1234-4804
Vladimir Lović**
https://orcid.org/0009-0004-5110-8369

UDK: 327.5(73:4)
355.02(73)

DOI: 10.5937/MegRev2503167M

Pregledni naučni rad

Primljen 15.12.2025.

Odobren 08.02.2026.

STRATEGIJA, SPOLJNA POLITIKA I BEZBEDNOST SAD U EVROPI: ANALIZA STRATEGIJE NACIONALNE BEZBEDNOSTI SAD IZ 2025. GODINE

Apstrakt: Rad kritički ispituje i analizira Strategiju nacionalne bezbednosti Sjedinjenih Američkih Država objavljenoj krajem 2025. godine sa osvrtom na redefinisani koncept Evrope u američkom strateškom promišljanju i ulogu SAD u evropskoj bezbednosnoj arhitekturi. Rad ispituje kako se u Strategiji redefinišu prioriteti američke spoljne i bezbednosne politike, posebno u kontekstu promenjene uloge globalnih regiona u hijerarhiji američkih interesa, ograničavanja obaveza i preraspodele bezbednosnog tereta na saveznike. Posebna pažnja posvećena je analizi ključnih delova dokumenta koji se odnose na Evropu, uključujući američku percepciju evropske krize, odnos prema NATO-u, stratešku stabilnost sa Rusijom i očekivanja u vezi sa sposobnošću evropskih država da preuzmu veću odgovornost za sopstvenu odbranu. Rad pokazuje da Strategija nacionalne bezbednosti SAD iz 2025. godine Evropu ne tretira kao normativni ili politički projekat, već kao prostor upravljanja ravnotežom moći i bezbednosnim rizicima, u skladu sa realističkom logikom prilagođavanja ciljeva raspoloživim sredstvima.

Ključne reči: Strategija nacionalne bezbednosti SAD 2025, Evropa, spoljna politika, bezbednost, NATO

---

* Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu, Srbija.
E-mail: bobanmarjanovicfpn@gmail.com

** Međunarodni centar za ekonomiju i javne politike – MCEJP, Niš, Srbija.
E-mail: vladalovic@yahoo.com

1. UVOD

Strategije nacionalne bezbednosti predstavljaju jedan od ključnih instrumenata kroz koje velike sile artikulišu svoje spoljnopolitičke i bezbednosne prioritete. Kao zvanični dokumenti izvršne vlasti, pored toga što nude normativne smernice delovanja konkretne države, one pružaju uvid u način na koji država opaža međunarodno okruženje, identifikuje pretnje, izazove i prilike, i naposljetku, kao rezultat unutrašnje percepcije ove dve komponente, definiše sopstvene nacionalne interese. U tom smislu, Strategija nacionalne bezbednosti Sjedinjenih Američkih Država (*National Security Strategy of the United States of America*) iz 2025. godine¹ pruža relevantan analitički okvir za razumevanje savremene američke spoljne politike, posebno u odnosu prema ključnim regionima međunarodnog sistema. Veliki broj američkih predsednika, posebno za vreme nekoliko ranijih američkih predsedničkih administracija, imao je dužnost da na zahtev američkog Kongresa, pored predloga budžeta, za svaki svoj mandat predloži Kongresu dokument Strategije nacionalne bezbednosti, kao okvir preko kojeg SAD nameravaju da sprovode spoljnu politiku kako bi se obezbedili neophodni resursi za njenu implementaciju u praksi. Ova dokumenta suštinski predstavljaju pogled na svetsku politiku iz ugla samog predsednika, i iako u užem smislu nisu ona vrsta dokumenta koja pružaju tačna predviđanja ili tačne preporuke za diskretne političke izbore, ona artikulišu namere predsedničke administracije za strateško pozicioniranje američke uloge u svetu.

Prema najnovijem dokumentu strategije nacionalne bezbednosti administracije 45. i 47. predsednika Donalda Trampa, kontinent Evrope zauzima specifično mesto u američkom strateškom razmišljanju. Međutim, dokument takođe reorganizuje hijerarhiju regionalnih prioriteta SAD. Zapadna hemisfera po prvi put od završetka Hladnog rata postavlja se kao najviši prioritet američke spoljne politike, uz eksplicitno oživljavanje logike sfera uticaja kroz tzv. „Trampov dodatak“ Monroovoj doktrini. Azija ostaje bezbednosni najvažniji region, prvenstveno kroz odvracanje u Indo-Pacifiku, dok se Evropa nalazi na trećem mestu po važnosti, iako se i dalje opisuje kao „strateški i kulturno vitalna“ za SAD.²

Bez obzira na činjenicu da se globalna pažnja Sjedinjenih Država sve više pomera ka Indo-pacifičkom regionu, evropski kontinent ostaje centralni prostor kada se razmatraju pitanja transatlantske bezbednosti, američkih odnosa

---

¹ The White House (2025): “National Security Strategy of the United States of America”, Washington, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/12/2025-National-Security-Strategy.pdf> (19.01.2026).

² European Parliament (2025): “At a Glance, European Parliament, The 2025 US National Security Strategy”, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/779261/EPRS_ATA\(2025\)779261_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/779261/EPRS_ATA(2025)779261_EN.pdf) (20.01.2026).

sa Ruskom Federacijom i stabilnosti međunarodnog poretka. Rat u Ukrajini koji traje od 2022. godine reafirmisao je dodatno strateški značaj Evrope u pogledu američkih interesa, istovremeno razotkrivajući strukturne slabosti evropskog bezbednosnog sistema i visok stepen njegovog oslanjanja na američke vojne i političke kapacitete. Savremeni kontekst američko-evropskih odnosa, pored transformacije njihovih političkih i ekonomskih odnosa, karakteriše i promena u načinu na koji Sjedinjene Države posmatraju sopstvenu ulogu i aktivnost u Evropi. Umesto pretpostavke o trajnom i безусловnom angažovanju, dokument sugerise pragmatičniji pristup, u kojem se transatlantsko savezništvo sve više povezuje sa raspodelom tereta, regionalnom odgovornošću i ograničenjima u upotrebi američkih resursa. Takav strateški diskurs ukazuje na postepeni prelazak sa dominantnog upravljanja Amerike evropskom bezbednošću ka modelu uslovnog partnerstva, što ima značajne implikacije po budućnost evropske bezbednosne arhitekture.

Cilj ovog rada jeste da analizira način na koji je evropski region konceptualizovan u Strategiji nacionalne bezbednosti SAD iz 2025. godine, kao i da razmotri implikacije takvog pristupa po američku spoljnu politiku i bezbednost u Evropi. Metodološki, rad se zasniva na kvalitativnoj analizi sadržaja pomenutog strateškog dokumenta, uz kontekstualizaciju u okviru savremenih međunarodnih odnosa. Rad ne nudi teorijsku inovaciju i interpretaciju uloge SAD u međunarodnim odnosima, već polazi od osnove koja teži da pruži jasno i sistematično tumačenje zvaničnih američkih stavova prema Evropi, u skladu sa standardima deskriptivnih realističkih istraživanja u oblasti međunarodne politike. U tom smislu, rad se oslanja na sam dokument Strategije nacionalne bezbednosti, primarna dokumenta relevantnih institucija, istraživačke analize naučnih instituta, izveštaje zvaničnih američkih institucija i predstavnika izvršne vlasti SAD. Pored toga, rusko shvatanje evropskog prostora i razumevanje geopolitičke uloge Evrope u savremenim odnosima u radu je predstavljeno iz analitičke perspektive zapadnoevropskih i američkih dostupnih izvora.

2. „STRATEGIJA NACIONALNE BEZBEDNOSTI“ KAO INSTRUMENT SPOLJNE POLITIKE SAD

Strategija nacionalne bezbednosti predstavlja centralni dokument kroz koji izvršna vlast Sjedinjenih Država artikuliše osnovne ciljeve, prioritete i sredstva za izvršavanje spoljne i bezbednosne politike. Kao deo institucionalnog okvira američkog sistema nacionalne bezbednosti, ovaj dokument ima višestruku funkciju. U savremenim odnosima ne može se zamisliti odvijanje bilo kog državnog procesa a da se politika bezbednosti na najvišem nivou ne tumači kroz stavove Strategije

nacionalne bezbednosti.³ Kao deo institucionalnog okvira američkog sistema nacionalne bezbednosti, ovaj dokument ima višestruku funkciju. Pre svega, on služi kao smernica za delovanje državnih institucija, signal saveznicima i rivalima, ali i kao sredstvo unutrašnje političke komunikacije kojim se opravdavaju spoljnopolitički izbori i raspodela domaćih resursa. On je u suštini proces planiranja velike strategije i javnih politika na nivou cele administracije.⁴ Planiranje, shvaćeno kao procesna funkcija upravljanja, u vojnoorganizacionim sistemima predstavlja strogo determinisan podproces koji je u velikoj meri uslovljen analizom operativnog okruženja u kojem ti sistemi deluju i u okviru kojeg ostvaruju svoje misije i zadatke.⁵ Svaki dokument predstavlja priliku da novi zvaničnici u američkoj administraciji promišljaju najosnovnija strateška pitanja, uspostave hijerarhiju ciljeva i pretnji i razmotre kako se svi različiti elementi međusobno uklapaju. Svaki dokument predstavlja priliku da novi zvaničnici u američkoj administraciji promišljaju najosnovnija strateška pitanja, uspostave hijerarhiju ciljeva i pretnji i razmotre kako se svi različiti elementi međusobno uklapaju. Jednako važno, proces stvaranja Strategije nacionalne bezbednosti nudi mogućnost da se izgradi unutrašnji konsenzus domaćih aktera oko tih koncepata.⁶

Za razliku od operativnih dokumenata, poput vojnih doktrina ili regionalnih strategija, Strategija nacionalne bezbednosti ima širi i integrativni karakter. Na primer, sa razvojem oblasti veštačke inteligencije, nacionalne strategije moraju da vode računa i o softverskim alatima osposobljenim za procesiranje velikih količina podataka u kratkom vremenu, za autonomno donošenje odluka i za prilagođavanje novim situacijama, s obzirom na to da ova oblast može da olakšava i ubrzava identifikaciju potencijalnih pretnji za bezbednost na svim nivoima.⁷ Njena svrha nije da precizno razrađuje pojedinačne politike, već da uspostavi hijerarhiju pretnji, definiše ključne interese i ukaže na opšti pravac delovanja SAD u međunarodnom okruženju. Upravo zbog toga, analiza ovog dokumenta omogućava uvid u dugoročne tendencije američke spoljne politike, nezavisno od dnevno-političkih odluka ili kratkoročnih kriza. U institucionalnom smislu, Strategija nacionalne bezbednosti proističe iz nadležnosti predsednika kao vrhovnog komandanta i nosioca izvršne vlasti, ali njen sadržaj odražava širi konsenzus unutar administracije, uključujući bezbednosne, diplomatske i ekonomske državne strukture. Dokument je rezultat koordinacije različitih aktera

³ Lović, V. (2025): *Srbija pred međunarodnim, geopolitičkim i bezbednosnim izazovima: institucionalni pristup*, Megatrend univerzitet, Beograd, 73.

⁴ Brands, H. (2014): *What Good is Grand Strategy, Power And Purpose In American Statecraft From Harry S. Truman To George W. Bush*, Cornell University Press, Ithaca and London, 198.

⁵ Kovačević, N. V., Nikolić, M. V. & Komazec, N. M. (2023): "Komparativna analiza planiranja u vojnoorganizacionim sistemima Republike Srbije, NATO zemalja i Ruske Federacije", *Megatrend revija*, 20(1), 207-217.

⁶ Brands, H. op. cit., 198.

⁷ Zirojević, I. (2024): "Veštačka inteligencija – tehnološki, bezbednosni i pravni aspekti", *Megatrend revija*, 21(2), 93-108.

unutar aparata nacionalne bezbednosti, što mu daje legitimitet i težinu u oblikovanju spoljnopolitičkog diskursa. Iako nije pravno obavezujuća, Strategija nacionalne bezbednosti ima značajan politički autoritet i često predstavlja referentnu tačku za kasnije odluke i dokumente.⁸

U savremenom međunarodnom kontekstu, Strategija nacionalne bezbednosti SAD sve više ukazuje na promene u globalnoj distribuciji moći i ograničenja američkog delovanja. Kako je „nacionalna moć promenljivo stanje, proces i cilj koje država poseduje, sprovodi i istovremeno im teži“, kako bi u anarhičnom svetu međunarodnih odnosa uspela da ostvari svoje nacionalne interese,⁹ Strategija nacionalne bezbednosti nije samo dokument koji predstavlja jednokratna uputstva nego označava dugi proces prilagođavanja moći i ciljeva. Period nakon završetka Hladnog rata bio je obeležen pretpostavkom o dugoročnoj američkoj hegemoniji i sposobnosti SAD da istovremeno upravljaju bezbednosnim procesima u više regiona sveta. Međutim, rastuća konkurencija velikih sila, produženi konflikti i unutrašnji politički i ekonomski izazovi doveli su do redefinisanja ovog pristupa. Strategija iz 2025. godine jasno odražava ovu promenu, o čemu će biti reči u radu. U njoj se uočava pomak ka selektivnijem angažovanju, tzv. strategiji spoljnog uravnotežavanja (engl. *offshore balancing*), većem naglasku na prioritizaciju regiona i potrebi racionalnog korišćenja resursa. Spoljna politika SAD izgubila je opšti karakter univerzalnog garantora za globalnu stabilnost i predstavlja instrument usmeren na očuvanje ključnih interesa u uslovima pojačanog međunarodnog političkog i ekonomskog nadmetanja. U tom okviru, savezništva imaju instrumentalnu vrednost, a njihova održivost i svrsishodnost se sve češće povezuje sa konkretnim doprinosima i kapacitetima pojedinačnih saveznika. Najnovija strategija bezbednosti, uostalom, kao i ranije strategije, navodi suverenitet, bezbednost i prosperitet Sjedinjenih Država kao najvažnije smernice, pri čemu njihovo obezbeđivanje američki državni vrh namerava da sprovede suptilno različitim mehanizmima. Strategije Bajdenove administracije iz 2022. i prve Trampove administracije iz 2017. godine, naglašavale su američko nadmetanje sa Kinom i Rusijom, ali u poređenju sa ovim dokumentima, najnovija Strategija stavlja akcenat na odbranu američke teritorije kroz „ponovno potvrđivanje i sprovođenje Monroeove doktrine radi obnove američke premoći u zapadnoj hemisferi“, kao i na ekonomsko i vojno nadmetanje sa Kinom u indo-pacifičkom regionu.¹⁰

⁸ Congressional Research Service (2022): “The National Security Council: Background and Issues for Congress”, Report R44828, https://www.congress.gov/crs_external_products/R/PDF/R44828/R44828.10.pdf (19.01.2026).

⁹ Lović, V. & Timotijević, G. (2023): “Odnos nacionalnih moći svetskih sila i uticaj na Republiku Srbiju”, *Megatrend revija*, 20(1), 243-257.

¹⁰ Congressional Research Service (2025): “National Security Strategy: Potential Implications for DOD of Prioritizing the Western Hemisphere and China”, <https://www.congress.gov/crs-product/IF13137> (19.01.2026).

U odnosu na Evropu, funkcija Strategije nacionalne bezbednosti jeste i da uputi strateške signale, kako saveznicima i partnerima, tako i sistemskim protivnicima, zbog čega dokument ima poseban analitički značaj. Evropski region se u dokumentu tretira kao statičan prostor bezbednosne stabilnosti, ali i kao strateški relevantno okruženje čija se uloga u američkoj spoljnoj politici sagledava u svetlu promenjenih globalnih prioriteta Sjedinjenih Država. U tom kontekstu, Strategija jasno artikuliše očekivanja u pogledu veće evropske odgovornosti za sopstvenu bezbednost, jačanja vojnih kapaciteta i preuzimanja većeg dela bezbednosnog tereta. Takav pristup ukazuje da Strategija nacionalne bezbednosti funkcioniše kao instrument usmeravanja ponašanja saveznika u skladu sa širim strateškim ciljevima SAD.

Pored spoljnopolitičke dimenzije, Strategija nacionalne bezbednosti ima i izraženu unutrašnju političku funkciju. Dokument omogućava administraciji da sistematizuje i legitimiše ključne spoljnopolitičke odluke pred domaćom javnošću i Kongresom, naročito u oblastima koje se odnose na izdvajanja za odbranu, obim međunarodnog angažovanja i redefinisane savezništava. Na taj način, dokument strategije povezuje spoljnopolitičke ciljeve sa unutrašnjim političkim i ekonomskim prioritetima, što se odražava na izbor tema, ton dokumenta i hijerarhiju istaknutih pretnji. Strategiju nacionalne bezbednosti trebalo bi posmatrati kao dinamičan okvir koji odražava aktuelni odnos između spoljnopolitičkih ambicija i objektivnih ograničenja američkog delovanja, kako bi se izbegla zamka tzv. „imperijalnog prenaprezanja“.¹¹ Umesto nepromenljive doktrine, reč je o dokumentu koji se prilagođava nastajućim procesima u međunarodnom okruženju i unutrašnjim političkim okolnostima. Zbog toga analiza Strategije nacionalne bezbednosti 2025. godine pruža relevantan osnov za razumevanje savremenog američkog pristupa evropskom regionu, kao i šireg odnosa između spoljne politike i bezbednosti u američkom strateškom promišljanju.

3. EVROPA I STRATEGIJA NACIONALNE BEZBEDNOSTI SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA

3.1. *Sistemska kontekst Evrope u savremenom međunarodnom poretku*

Za kontinent Evrope tokom perioda od 2022. do početka 2026. godine može se dosledno reći da funkcioniše kao jedan od ključnih strateških prostora u međunarodnom sistemu, naročito u kontekstu konkurencije velikih sila i očuvanja

¹¹ Pojam „imperijalno prenapregnuće“ revitalizovao je istoričar Pol Kenedi u svojoj studiji o istoriji velikih sila iz 1989. i njime se označava „prenaprezanje prostora, koji treba da se integriše politički, pravno i ekonomski uz zahtevanje jedinstvenog političkog delovanja u jednom prevelikom i previše različitom prostoru“. Citirano prema: Minkler, H. (2016): *Sila u središtu, Novi zadaci Nemačke u Evropi*, Albatros plus, Beograd, 28.

bezbednosne stabilnosti evroatlantskog prostora. U Strategiji nacionalne bezbednosti administracije Džozefa Bajdena iz 2022. godine, Evropa je eksplicitno definisana kao centralni region za odvracanje Rusije i očuvanje poretka zasnovanog na savezništvima, uz naglašavanje da se bezbednost SAD i Evrope posmatraju kao duboko povezane.¹² Ruska invazija na Ukrajinu u februaru 2022. godine u američkim zvaničnim dokumentima označena je kao događaj koji je u savremenom kontekstu fundamentalno promenio bezbednosno okruženje u Evropi. U saopštenjima i strateškim pregledima Ministarstva odbrane SAD, navodi se da je rat u Ukrajini potvrdio trajni oblik značaja NATO institucije, ali i potrebu za jačanjem američkog i savezničkog vojnog prisustva na evropskom kontinentu, posebno na teritorijama istočnog krila saveza.¹³

Sa druge strane, prema analizi dokumenta ruske Strategije nacionalne bezbednosti iz perspektive NATO stručnjaka za međunarodne odnose, Evropa se posmatra pre svega kroz njenu ulogu u evroatlantskim strukturama. Prema toj interpretaciji, Evropa se ne tretira kao autonoman bezbednosni akter, već kao produžetak evroatlantskog prostora pod dominantnim uticajem SAD. Kako navedena analiza zaključuje, u Strategiji nacionalne bezbednosti Ruske Federacije iz 2021. godine i njenim kasnijim izmenama, evropske države se pre svega sagledavaju kroz njihovu ulogu u NATO-u i kroz infrastrukturno i vojno širenje Alijanse ka ruskim granicama, što se označava kao direktna pretnja ruskoj bezbednosti. Dodatno, primećuje se da u zvaničnom diskursu Ruske Federacije nakon početka rata u Ukrajini, evropske države su često prikazane kao politički i bezbednosno zavisne od Sjedinjenih Država, bez samostalne uloge u strateškom odlučivanju, dok se ključna konfrontacija u Ukrajini i širim evropsko-ruskim odnosima, definiše kao sukob između Rusije i SAD. Ovakvo viđenje prisutno je u obraćanjima ruskog predsednika i zvaničnim dokumentima Ministarstva spoljnih poslova.¹⁴

Zapadni institucionalni analitičari ukazuju da se u ruskim strateškim dokumentima Evropa posmatra pre svega kroz prizmu njenog mesta u širem zapadnom bezbednosnom sistemu. U tim analizama naglašava se da ruski diskurs ne pravi jasnu razliku između Sjedinjenih Država i njihovih evropskih saveznika, već da evropske države uglavnom sagledava kao deo jedinstvenog političko-bezbednosnog bloka koji deluje u koordinaciji sa politikom državnog vrha iz Vašingtona.

---

¹² The White House (2022): "National Security Strategy", <https://bidenwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf> (22.01.2026).

¹³ U.S. Department of War: "DOD Officials Detail Efforts to Support Ukraine, Defend NATO", <https://www.war.gov/News/News-Stories/Article/Article/3375218/dod-officials-detail-efforts-to-support-ukraine-defend-nato/> (22.01.2026).

¹⁴ Cooper, J. (2021): "Russia's updated National Security Strategy", *Russian Studies Series 2/21*, <https://www.ndc.nato.int/fr/russias-updated-national-security-strategy/> (22.01.2026).

Evropa u tom kontekstu i iz percepcije donosilaca odluka iz Rusije nije samostalan strateški subjekt; ona se, pre svega, pojavljuje u međunarodnim odnosima kao institucionalni i geopolitički prostor kroz koji se projektuje američki uticaj u evroazijskom okruženju. Ovi izveštaji dodatno ukazuju da ruski strateški dokumenti retko razmatraju unutrašnje razlike među evropskim državama ili njihove pojedinačne nacionalne interese. Umesto toga, Evropa se u ruskoj percepciji pojavljuje kao homogen politički i bezbednosni prostor, čije se delovanje vezuje za zajedničke politike Zapada. Ovakav pristup, prema zapadnim tumačenjima, odražava rusko shvatanje da ključne odluke u oblasti bezbednosti i spoljne politike nastaju u okviru šire transatlantske koordinacije pod američkim vođstvom.¹⁵

U britanskim parlamentarnim analizama primetna je u velikoj meri istovetna analitička ravan u sagledavanju ruskog razumevanja Evrope. Posebno se ističe da je NATO centralna tačka kroz koju Rusija strateški opaža evropsku bezbednost. Prema tim izvorima, ruski strateški diskurs u pogledu NATO-a, alijansu ne posmatra kao savez ravnopravnih država. Za ruske donosiocce odluka savez predstavlja instrument američke moći i ključni mehanizam projekcije zapadnog uticaja u Evropi. Proširenje Alijanse, jačanje vojne infrastrukture i raspoređivanje snaga na krilu NATO-a koje se nalazi u geografskoj blizini Rusije predstavljaju, kako je interpretiraju zapadni analitičari, glavne izvore za narušavanje bezbednosti i destabilizacije evropskog prostora. U tom okviru, Evropa se u ruskoj logici bezbednosti pojavljuje pre svega kao geografski i operativni prostor u kojem se materijalizuje strateško rivalstvo između Rusije i Zapada, sa gotovo nepostojećim autonomnim delovanjem. Britanski parlamentarni izvori naglašavaju da se u ruskim strateškim dokumentima bezbednosna dinamika u Evropi gotovo uvek povezuje sa infrastrukturnim i vojnim aspektima delovanja NATO-a, dok se politička uloga pojedinačnih evropskih država marginalizuje ili podređuje širem narativu o zapadnoj konfrontaciji sa Rusijom.¹⁶

Tumačenja nezavisnih britanskih analitičara o ulozi Evrope takođe nam daju određeni uvid u političku i stratešku važnost evropskog kontinenta u politici velikih sila. Iako *Britain's World: The Strategy of Security in Twelve Geopolitical Maps* ne predstavlja normativni dokument američke ili britanske strategije nacionalne bezbednosti, njegova analitička vrednost proizlazi iz načina na koji se u britanskoj strateškoj misli prelamaju ključne pretpostavke i prioriteti savremene američke bezbednosne politike prema Evropi. U ovoj analizi, evropski prostor se dosledno

¹⁵ Congressional Research Service (2021): "Russia: Foreign Policy and U.S. Relations", CRS Report R46761, https://www.congress.gov/crs_external_products/R/PDF/R46761/R46761.1.pdf (22.01.2026).

¹⁶ Mills, C. & Walker, N. (2022): "Russia's Grand Strategy", House of Commons Library, Debate Pack, CDP-002, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CDP-2022-0002/CDP-2022-0002.pdf> (22.01.2026).

pozicionira unutar šireg evro-atlantskog okvira, u kojem se bezbednosna dinamika vezuje za severni Atlantik, arktički prostor i mrežu pomorskih i komunikacionih linija. Autori u tom kontekstu identifikuju Britanska ostrva kao geografski i strateški oslonac evro-atlantskog sistema, sa posebnim naglaskom na prošireno tumačenje političkog koncepta „Severa“ (*Wider North*), čime se ukazuje na dugotrajnu anglo-američku tendenciju da se Evropa sagledava kroz atlantsku bezbednosnu arhitekturu.¹⁷ Poseban analitički značaj dobija način na koji se evropski bezbednosni prostor prikazuje kao infrastrukturni i podstrateški domen rivalstva između SAD i ostalih aktera. Fokus na podmorske komunikacione kablove, koji povezuju britanske i američke finansijske centre i istovremeno strukturiraju evropske tokove podataka i kapitala, usmerava pažnju na Evropu kao mrežu kritičnih čvorišta. U tom okviru se naglašava ruski pristup bezbednosnom nadmetanju zasnovan na shvatanju mira i rata kao neprestanog procesa, što evropski prostor definiše kao zonu stalnog pritiska, testiranja otpornosti i delovanja ispod praga otvorenog sukoba.¹⁸

U dokumentima Evropske unije, Evropa sve više se predstavlja kao bezbednosni akter u nastajanju, ali uz priznanje ograničenja sopstvenih kapaciteta. U Strateškom kompasu EU iz 2022. godine navodi se da je rat u Ukrajini „fundamentalno promenio bezbednosno okruženje u Evropi“ i da je potrebno jačanje zajedničkih odbrambenih sposobnosti, uz tesnu saradnju sa NATO-om.¹⁹ Istovremeno, EU u svojim dokumentima priznaje da NATO ostaje primarni okvir kolektivne odbrane za većinu evropskih država, što ukazuje na ograničeni stepen strateške autonomije u bezbednosnoj sferi. Evropa se u ovom, sopstvenom diskursu vidi kao prostor koji mora da balansira između ambicije veće samostalnosti i realnosti zavisnosti od američkih bezbednosnih garancija.²⁰

Prema kineskim izvorima namenjenim inostranim akterima, kao i sistemskim rivalima, kineska percepcija Evrope uglavnom se odnosi na globalne ekonomske tokove i pozicioniranje Kine prema ulozi Evrope u tom kontekstu. Na primer, u tekstu kineske „Xinhua“ agencije posvećenom kineskoj viziji globalne ekonomije, Evropa se ne pojavljuje kao samostalan politički ili bezbednosni akter, već kroz okvir sagledavanja posledica američke ekonomske politike. Evropska unija se implicitno predstavlja kao region čija je ekonomska stabilnost direktno

¹⁷ Rodgers, J. & Young, A. (2025): *Britain's World: The Strategy of Security in Twelve Geopolitical Maps*, Council on Geostrategy, London, 4.

¹⁸ Ibid, 18-19, 30.

¹⁹ Strategic Compass (2022): „A Strategic Compass for Security and Defense“, Foreword by HR/VP Josep Borrell, https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf (22.01.2026).

²⁰ Council of the European Union (2022): „A Strategic Compass for Security and Defence“, Brussels, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/en/pdf> (22.01.2026).

pogođena unilateralnim merama Sjedinjenih Američkih Država, posebno u oblasti trgovine i carina. U tom okviru, Evropa se sagledava kao deo globalnog ekonomskog sistema koji trpi negativne efekte dominantnih praksi državnog vrha iz Vašingtona, što ukazuje na kinesku percepciju Evrope kao ekonomski značajnog, ali strateški zavisnog prostora, bez naglašene autonomne uloge u oblikovanju globalnih ekonomskih tokova.²¹ Na osnovu navoda iz teksta, može se zaključiti da se Evropa u kineskom diskursu namenjenom široj međunarodnoj publici tretira kao sekundarni, zavisni ekonomski prostor, dok se prava, sistemska konfrontacija u ekonomskoj i političkoj ravni vodi sa SAD.

Na kraju, može se navesti, kako iz perspektive Rusije, prema interpretaciji zapadnih analitičara, Evropa pre svega predstavlja region u kojem se manifestuje produžetak američke moći i bezbednosni izazov za velike sile. Kinesko shvatanje evropske uloge neznatno je drugačije u odnosu na rusko, ali je svedeno na ekonomsku dimenziju. Iz ugla državnog vrha u Pekingu, Evropa je ekonomski relevantan, ali politički i bezbednosno sekundaran akter, čija autonomija zavisi od odnosa sa SAD. Iz perspektive same EU, Evropa se posmatra kao region u procesu redefinisavanja svoje uloge, sa ograničenim kapacitetima za samostalno strateško delovanje. Ovakve različite percepcije iz ugla različitih centara moći potvrđuju da Evropa u savremenom međunarodnom sistemu nema jedinstvenu i stabilnu poziciju i da funkcioniše kao prostor na kojem se prelamaju interesi velikih sila. Višeslojna percepcija najvažnijih međunarodnih aktera pokušava da oblikuje Evropu u vidu strukturno ograničenog regiona u savremenim međunarodnim poslovima.

3.2. Perspektiva zvaničnih američkih institucija prema Evropi u savremenom međunarodnom kontekstu

Savremeni međunarodni kontekst Evrope, posmatran iz ugla američkih zvaničnih izvora, oblikuje nekoliko povezanih procesa. Jedan se odnosi na dugotrajni bezbednosni pritisak na evropsku bezbednosnu arhitekturu i NATO-a kao njenog ključnog oslonca. Drugi se odnosi na raspodelu finansijsko-političkog tereta i održivost američkog vojnog prisustva i vojnog ulaganja u Evropi, dok se treći odnosi na političko-institucionalni okvir transatlantskih odnosa, uključujući stavove i prioritete Kongresa. Pregled odnosa SAD i Evrope kroz kongresni institucionalni okvir ukazuje na stabilnu političku podršku savezu NATO-a, uz kontinuirane rasprave o troškovima američkog prisustva u Evropi i o potrebi većih evropskih izdvajanja za odbranu. U tom kontekstu primećuje se da su različite predsedničke administracije, uz podršku dela članova Kongresa, naglašavale važnost ispunjavanja NATO

²¹ The State Council the People's Republic of China: "Xiconomics: China's vision for an open world economy in a turbulent era", https://english.www.gov.cn/news/202601/22/content_WS69718093c6d00ca5f9a08b6d.html (22.01.2026).

smernica za izdvajanja i širih očekivanja u pogledu ravnopravnog deljenja tereta. Ovaj okvir je važan zato što pokazuje da se evropska bezbednost u američkom institucionalnom diskursu tretira kao trajna obaveza, ali uz stalno prisutnu temu održivosti i pravednosti raspodele obaveza među saveznicima.²²

Nezaobilaznu i važnu temu u evropsko-američkim odnosima predstavljaju rusko-ukrajinski odnosi, o kojoj se na relaciji između Vašingtona i Brisela vodi debata još od početka 21. veka i koja se posebno intenzivirala od ruske aneksije Krima i ruskog napada na Ukrajinu. Od februara 2022. do kraja 2022. godine administracija 46. američkog predsednika Džozefa Bajdena je evropsko-američke odnose koncipirala oko dve operativne linije: savezničke podrške Ukrajini kroz vojnu pomoć i koordinaciju sa evropskim saveznicima i jačanja koncepta NATO odvraćanja (*deterrence*) u Evropi. U zvaničnim objašnjenjima iz tog perioda, naglasak je bio na stvaranju šireg savezničkog oslonca i ubrzanju procesa planiranja kolektivne odbrane, uz isticanje da je ruska invazija otvorila novu fazu NATO delovanja na istočnom krilu.²³ Tokom 2023. godine američko-evropski odnos institucionalizovan je budžetskim i programskim instrumentima. U budžetskim zvaničnim materijalima i saopštenjima Ministarstva odbrane SAD (*U.S. Department of Defence*) za potrebe Kongresa, evropski prostor se eksplicitno vezao za „suprotstavljanje ruskoj agresiji prema NATO saveznicima i partnerima“, pri čemu su tada nastale konkretne inicijative, poput Evropske inicijative za odvraćanje (*European Deterrence Initiative*), NATO finansijskih izdvajanja i Inicijative za pomoć ukrajinskoj bezbednosti (*Ukraine Security Assistance Initiative*).²⁴

Tokom 2024. godine u američkom javnom diskursu zvaničnih institucija nekoliko tema je bilo intenzivirano. Prva je bila poruka o dugoročnoj podršci Ukrajini i o tome da se rat posmatrao kao glavni test evropske bezbednosti. Stoga je i dalje u javnim obraćanjima podrška Ukrajini vezivana za NATO okvir čime je trebalo da se potvrdi dugoročna američka posvećenost ukrajinskoj bezbednosti, ali samim tim i široj, evropskoj bezbednosti.²⁵ Kongresna dimenzija o percepciji ukrajinskog pitanja bila je ključna, jer se administracija pozivala na evropsku bezbednost kao strateški interes, održivost američke politike ostala je vezana za

²² Congressional Research Service (2024): “U.S.-European Relations in the 118th Congress”, <https://www.congress.gov/crs-product/IF12302> (21.1.2026).

²³ U.S. Department of War (2023): “DOD Officials Detail Efforts to Support Ukraine, Defend NATO”, <https://www.war.gov/News/News-Stories/Article/Article/3375218/dod-officials-detail-efforts-to-support-ukraine-defend-nato/> (21.01.2026).

²⁴ U.S. Department of War (2023): “Department of Defense Releases the President's Fiscal Year 2024 Defense Budget”, <https://www.war.gov/news/releases/release/article/3326875/department-of-defense-releases-the-presidents-fiscal-year-2024-defense-budget/> (21.01.2026).

²⁵ U.S. Department of War (2024): “U.S. Will Not Back Down on Support for Ukraine”, <https://www.war.gov/News/News-Stories/Article/article/3711625/us-will-not-back-down-on-support-for-ukraine/> (21.01.2026).

kongresne odluke o finansijskim izdvajanjima, nadzoru i paketima pomoći, što se u praksi videlo kroz budžetska obrazloženja i pozive na kongresnu akciju u budžetskim dokumentima izvršne vlasti.²⁶

Od 2025. do početka 2026. godine, ton i prioriteta u zvaničnim dokumentima postaju izraženije usmereni na dve strateške komponente, ravnopravno deljenje tereta i očekivanje većih evropskih izdvajanja, uz nameru za brzo okončanje rata u Ukrajini i stabilizaciju evropske bezbednosne i ekonomske arhitekture. U Strategiji nacionalne bezbednosti eksplicitno se insistira na tome da saveznici treba da troše više bruto društvenog proizvoda na odbranu kako bi se smanjila „ogromna neravnoteža“ u odnosu na štetu SAD, kao i da je suštinski američki interes da se diplomatskim putem ugovori „brzi prekid neprijateljstava u Ukrajini“ radi poboljšanja evropskih ekonomija i obnove strateške stabilnosti.²⁷ Konačno, Stejt department je u januaru 2026. godine potvrdio da je ruska invazija demonstrirala „ozbiljne sigurnosne pretnje“ po Evropu i naglasio je potrebu evropske remilitarizacije radi jačanja bezbednosti, čime je institucionalno potvrđena evropska dimenzija rata u planiranju daljih aktivnosti Stejt departmenta.²⁸ Pored toga, primetno je slabljenje američke zainteresovanosti za učešćem u multilateralnim organizacijama koje čine osovinu bezbednosnih sistema transatlantskih zemalja, a koje je bilo jedna od važnijih karakteristika Strategija nacionalne bezbednosti za vreme administracija predsednika Baraka Obame ili Džozefa Bajdena. Na taj način, nova predsednička administracija Donalda Trampa odbacuje pretpostavljenu normu u međunarodnim odnosima, prema kojoj „su države prinuđene da u određenoj meri učestvuju u nadnacionalnim sistemima bezbednosti kako bi ostvarile željeno stanje svoje nacionalne bezbednosti“.²⁹ Nasuprot tome, primećuje se kako Strategija nacionalne bezbednosti umanjuje centralni značaj NATO saveza u američkoj spoljnoj i bezbednosnoj politici, i iako ga ne odbacuje u potpunosti, dokument smanjuje njegovu ulogu u strateškim prioritetima SAD.³⁰

---

²⁶ The White House (2024): “Budget of the U.S. Government, Fiscal Year 2025”, Office Of Management and Budget, https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2024/03/budget_fy2025.pdf (21.01.2026).

²⁷ The White House (2025): “National Security Strategy of the United States of America”, Washington, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/12/2025-National-Security-Strategy.pdf> (19.01.2026).

²⁸ U.S. Department of State (2026): “Agency Strategic Plan, Fiscal Years 2026-2030”, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2026/01/ASP-for-Fiscal-Years-2026-2030-v4.pdf>.

²⁹ Lović, V. op. cit., 196.

³⁰ European Parliament (2025): “At a Glance, European Parliament, The 2025 US National Security Strategy”, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/779261/EPRS_ATA\(2025\)779261_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/779261/EPRS_ATA(2025)779261_EN.pdf) (20.01.2026).

3.3. Dokument Strategije nacionalne bezbednosti SAD i Evropski parlament

U evropskom kontekstu, prema analizi stručnjaka za spoljnu politiku institucije Evropskog parlamenta, naglašava se da američka Strategija nacionalne bezbednosti Evropu posmatra pre svega kroz realističku prizmu ravnoteže moći i bezbednosne stabilnosti, a ne kao normativni ili integracioni projekat. Među ključnim američkim ciljevima u Evropi navode se ponovno uspostavljanje „strateške stabilnosti“ sa Rusijom, omogućavanje strateškog prostora Evropi da razvije sopstvene vojne kapacitete za samoodbranu, sprečavanje dominacije nad Evropom od strane neprijateljske sile i okončanje percepcije NATO-a kao saveza sa neograničenim proširenjem. Istovremeno, analiza smatra da dokument zauzima izrazito kritički i ideološki obojen ton prema Evropi, posebno u pogledu migracija, kulturnog identiteta i uloge organizacije Evropske unije, koja se pominje samo jednom i to u negativnom kontekstu „transnacionalnih tela koja podrivaju političku slobodu“. Evropski parlament, na kraju zaključuje da Strategija signalizira da SAD doživljavaju Evropu kao skup „usaglašenih suverenih država“, a ne kao suštinski integrisanog političkog aktera, što dodatno potvrđuje realističku, državocentričnu logiku dokumenta.³¹ Kako institucija Evropskog parlamenta dokument posmatra na „realistički“ način, ako bi se ispratila logika realističke teorije nauke o međunarodnim odnosima, posebno u interpretaciji teoretičara ofanzivnog realizma,³² Evropa se posmatra kao strateški relevantna u onoj meri u kojoj oblikuje ravnotežu moći na evroazijskom prostoru, a ne kao autonomna vrednost po sebi. Sprečavanje dominacije nad Evropom od strane jedne velike sile koje dokument navodi, direktno odgovara realističkom imperativu sprečavanja pojave regionalnog hegemonu koji bi mogao da ugrozi američke interese i bezbednost.³³ Ovakvo razumevanje uloge savezništava i regionalnih bezbednosnih aranžmana odgovara do sada već utemeljenom realističkom shvatanju, prema kojem države stupaju u saveze prvenstveno kako bi izbegle dominaciju jače sile, a ne zbog normativne ili političke transformacije sistemskih karakteristika međunarodnog okruženja.³⁴

Istovremeno, američko insistiranje u javnom diskursu da Evropa razvije sopstvene vojne kapacitete odražava realističku logiku o redistribuciji troškova unutar savezništva i smanjivanja američkog finansijskog i političkog tereta. Evropa, dakle,

³¹ European Parliament (2025): “At a Glance, European Parliament, The 2025 US National Security Strategy”, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/779261/EPRS_ATA\(2025\)779261_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/779261/EPRS_ATA(2025)779261_EN.pdf) (20.01.2026).

³² Od najvažnijih predstavnika teorije ofanzivnog neorealizma izdvajamo Džona Miršajmera (John Mearsheimer), Erika Labsa (Eric J. Labs), Randala Švelera (Randall L. Schweller), Berija Pouzena (Barry R. Posen) i Kristofera Lejna (Christopher Layne), prim. aut.

³³ Layne, C. (2006): *The Peace of Illusions, American Grand Strategy from 1940 to the Present*, Cornell University Press, Ithaca and London, 25.

³⁴ Walt, S. M. (1985): “Alliance Formation and the Balance of World Power”, *International Security*, 9(4), 4-5.

služi kao sredstvo stabilnosti u pogledu američkih interesa i nije objekat političke transformacije, što je jasan raskid sa liberalnim internacionalizmom, spoljnopolitičkom doktrinom koja je počela da se urušava sa usponom državne moći Kine i čina aneksije Krima od strane Rusije 2014. godine. U pogledu navoda kako Strategija nacionalne bezbednosti predviđa okončanje percepcije NATO-a kao saveza koji sprovodi politiku trajne i neograničene ekspanzije, realistička osnova posmatra proširenje saveza ovim modelom kao mehanizam koji povećava bezbednosnu dilemu i koji može destabilizovati ravnotežu moći između sila. Drugim rečima, što više moći poseduje neka sila, to više straha stvara u percepciji svojih rivala.³⁵ Nastojanje da se ograniči percepcija ekspanzije, ipak, ne znači američko napuštanje i odbacivanje NATO-a, već zapravo pokušaj da se usklade proces odvratanja i sama vojno-politička stabilnost. Ovaj čitav proces ima veliko uporište u realističkom kompromisu između uveravanja saveznika i izbegavanja nepotrebne eskalacije sa protivnikom, naročito u uslovima kada su resursi i politička volja ograničeni.³⁶

3.4. Evropa u Strategiji nacionalne bezbednosti SAD iz 2025. godine

Najnoviji dokument Strategije nacionalne bezbednosti SAD, koji je predsednička administracija Donalda Trampa publikovala krajem 2025. godine kritikuje američke saveznike u Evropi i najavljuje odlučnost da afirmiše američki uticaj u Zapadnoj hemisferi. Principi izneti u dokumentu, koji naglašavaju neintervencionizam i stavljanje „Amerike na prvo mesto“ (*America First*), ukazuju na izražen zaokret u odnosu na Strategiju nacionalne bezbednosti iz 2022. godine, koja je definisala ulogu Sjedinjenih Američkih Država u jačanju demokratije i očuvanju mira u okviru postojećeg svetskog poretka. U najnovijoj strategiji navodi se da je rešavanje rata između Rusije i Ukrajine centralni interes SAD, ali se oštija retorika usmerava ka dugogodišnjim američkim saveznicima u Evropi, više nego ka Rusiji, koja je tokom prve administracije Donalda Trampa uglavnom bila označena kao jedan od glavnih geopolitičkih rivala. Među ostalim prioritetima, poziva se na prilagođavanje američkog vojnog prisustva, uz premeštanje trupa sa Bliskog istoka radi usmeravanja pažnje na bezbednost i suzbijanje trgovine drogom u Zapadnoj hemisferi. Strategija takođe poziva saveznike u Indo-pacifičkom regionu da povećaju svoj doprinos u raspodeli tereta u procesu odvratanja sukoba Kine i Tajvana sa ciljem zaštite američkih interesa.³⁷

³⁵ Mearsheimer, J. J. (2001): *The Tragedy of Great Power Politics*, W. W. Norton & Company, New York, London, 43.

³⁶ Za detaljnu diskusiju o konceptu bezbednosne dileme videti: Jervis, R. (1976): *Perception and Misperception in International Politics*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey; Jervis, R. (1978): "Cooperation Under Security Dilemma", *World Politics*, 30(2), 167–214. O konceptu ravnoteže snaga videti: Nedeljković, S. (2025): *Ravnoteža moći, Od Tukidida do Trampa*, Akademska knjiga, Novi Sad.

³⁷ Council on Foreign Relations (2025): "Unpacking a Trump Twist of the National Security Strategy", <https://www.cfr.org/articles/unpacking-trump-twist-national-security-strategy> (26.01.2026).

Sa druge strane, poglavlje o Evropi dokumenta započinje diskurzivnom konstrukcijom „Promoting European Greatness“ (Podsticanje moći Evrope i njene veličine, *prim. aut.*), čime se već na nivou terminologije ukazuje da dokument Evropu ne posmatra prvenstveno kroz bezbednosne mehanizme, već kroz jedan širi civilizacijski, politički i strateški kontekst. Evropski problemi koje je predsednička administracija percipirala iz svog ugla, nisu svedeni isključivo na vojnu dimenziju, već se predstavljaju kao duboko ukorenjeni strukturni izazovi koji obuhvataju ekonomski pad, političku krizu i gubitak identiteta. Dokument polazi od stava da su standardne analize Evrope, koje se fokusiraju na niska izdvajanja za odbranu i ekonomsku stagnaciju, nedovoljne za razumevanje stvarne dubine evropske krize.³⁸

Strategija nacionalne bezbednosti SAD iz 2025. godine Evropu smešta u okvir promenjene hijerarhije kada se analiziraju globalni prioriteti američke spoljne politike. U dokumentu se ukazuje da Evropa više ne predstavlja primarni region američkog strateškog angažovanja, već region čija se važnost procenjuje u odnosu na šire interese SAD u Zapadnoj hemisferi i Indo-pacifičkom prostoru. Iako se Evropa i dalje opisuje kao „strateški i kulturno vitalna“, ona se nalazi iza Zapadne hemisfere i Azije po stepenu prioriteta, što ukazuje na nameru američke administracije da racionalizuje raspodelu političke pažnje, vojnih resursa i diplomatskog angažmana.³⁹ Smatramo da ovakva gradacija prioriteta ne znači povlačenje SAD iz Evrope ili revitalizovanje tradicionalne strategije izolacionizma,⁴⁰ već redefinisanje evropskog prostora kao regiona u kojem se očekuje veća samostalnost saveznika i manji stepen direktnog američkog upravljanja bezbednosnim procesima. Pored toga, smanjenje evropske uloge u prioritetima SAD nalazi se u odgovarajućoj ravni sa shvatanjem da se Evropa nalazi u određenoj krizi, jer dokument opisuje evropsku krizu kao „civilizacijsku“. Pri tom, navodi da delovanje Evropske unije i drugih transnacionalnih tela potkopavaju političku slobodu i suverenitet država. Dokument posebno ističe migracione politike, ograničavanje slobode govora, suzbijanje političke opozicije, pad nataliteta i gubitak nacionalnog identiteta kao ključne faktore koji, ukoliko se nastave, mogu dovesti do duboke transformacije evropskog kontinenta u relativno kratkom vremenskom periodu.⁴¹

U bezbednosnom smislu, Strategija nacionalne bezbednosti identifikuje Evropu prvenstveno kao prostor u kojem je potrebno očuvati stabilnu ravnotežu moći i sprečiti dominaciju neprijateljske sile. Među jasno navedenim ciljevima SAD

³⁸ The White House: *National Security Strategy of the United States of America*, 25.

³⁹ The White House: *National Security Strategy of the United States of America*, 26.

⁴⁰ Koncept američkog izolacionizma u literaturi uglavnom se odnosi na period koji je trajao između dva svetska rata. Wertheim, S. (2020): *Tomorrow, the World, The Birth of U.S. Global Supremacy*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.

⁴¹ The White House: *National Security Strategy of the United States of America*, 25.

u Evropi nalaze se ponovno uspostavljanje strateške stabilnosti sa Ruskom Federacijom, sprečavanje dalje eskalacije sukoba na evropskom kontinentu i omogućavanje evropskim državama da razviju kapacitete za sopstvenu odbranu. Dokument ne polazi od pretpostavke da je neophodna trajna američka vojna nadmoć kao osnova evropske bezbednosti, nasuprot tome, američki strateški planeri su istakli potrebu za prilagođavanjem američkog učešća u promenjenim globalnim uslovima, u kojima je ograničenje resursa ključna komponenta. Evropa se u tom kontekstu posmatra kao jedan od vitalnih, ali sasvim sigurno ne i jedinstveni prostor američkog bezbednosnog delovanja.⁴² Jedna od autorki strateških dokumenata u prethodnoj Bajdenovoj administraciji, Rebeka Lisner, smatra da strateška jasnoća u potpunosti izostaje iz nove Strategije nacionalne bezbednosti i ističe njenu primetnu komponentu polemike u odnosu na programske ciljeve. Prema njenom mišljenju, jasno je stavljeno do znanja da je u savremenim uslovima ekonomija „krajnji ulog“. Razmatranje Rusije kao sistemskog protivnika u Evropi je, u najboljem slučaju, neodređeno i mlako, pa tako dokument izbegava da karakteriše pretnju koju ruska spoljna politika predstavlja po interese SAD. Umesto toga, dokument se opredeljuje za formulaciju da „mnogi Evropljani Rusiju doživljavaju kao egzistencijalnu pretnju“, ali da takav stav ne zauzimaju i same SAD.⁴³

Centralni element američkog pristupa Evropi jeste insistiranje na većoj evropskoj odgovornosti za sopstvenu bezbednost. Strategija eksplicitno naglašava očekivanje da evropski saveznici povećaju izdvajanja za odbranu, unaprede sopstvene vojne kapacitete i preuzmu veći deo tereta u okviru kolektivne bezbednosti, kako bi se, rečima Stivena Volta, izbegla politička situacija u kojoj američka vlada nastavlja da finansira bezbednost država koje samostalno poseduju odgovarajuće resurse za odbranu.⁴⁴ Ovakav diskurs predstavlja kontinuitet ranijih američkih zahteva u pogledu „deljenja tereta“, ali u Strategiji iz 2025. dobija sistematičniji i oštiji ton. Evropska bezbednost se i dalje smatra povezanim interesom SAD, ali se istovremeno naglašava da dugoročna održivost transatlantskih odnosa zavisi od ravnopravnije raspodele obaveza i troškova unutar savezništva.⁴⁵ U tom okviru, NATO ostaje ključni instrument američke politike u Evropi, ali je najavljena redefinicija njegove uloge. Strategija nacionalne bezbednosti iz 2025. godine potvrđuje posvećenost kolektivnoj odbrani, dok istovremeno naglašava potrebu da se okonča percepcija NATO-a kao saveza sa trajnom i neograničenom ekspanzijom. Ovaj stav odražava nastojanje SAD da ublaže bezbednosnu dilemu u odnosima sa Rusijom i smanje rizik od nekontrolisane eskalacije, uz zadržavanje osnovne

⁴² Ibid, 25.

⁴³ Council on Foreign Relations, op. cit.

⁴⁴ Walt, S. M. (2018): *The Hell of Good Intentions, America's Foreign Policy Elite and the Decline of U.S. Primacy*, Farrar, Straus and Giroux, New York, 281-282.

⁴⁵ The White House: *National Security Strategy of the United States of America*, 12.

funkcije odvrćanja. Prema tom pristupu, NATO se dvojako posmatra; kao sredstvo političkog učvršćivanja evropskog prostora u bezbednosnom smislu na jednoj strani, i kao mehanizam stabilizacije ravnoteže moći i zaštite ključnih američkih i savezničkih interesa na drugoj strani.⁴⁶

Dosta ozbiljnija analitička ravan dokumenta, odnosi se na političke procese koji se trenutno odvijaju u zemljama Evrope. Strategija izražava sumnju u dugoročnu sposobnost pojedinih evropskih država da ostanu u ulozi pouzdanih saveznika Sjedinjenih Država, ukoliko se postojeći trendovi nastave. Posebno se ukazuje na političku nestabilnost u Evropi, uključujući postojanje slabih vlada koje, prema dokumentu, pribegavaju ograničavanju demokratskih procedura kako bi suzbile drugačije vrste mišljenja. Dokument u svom tekstu opisuje ovakvo stanje tako što političku i ekonomsku nestabilnost pojedinih zemalja Evrope povezuje sa američkim strateškim interesima, ukazujući da izostanak reformskog kapaciteta umanjuje njenu funkcionalnost u okviru transatlantskih odnosa.⁴⁷ U odnosima Evrope i Rusije, Strategija konstatuje da evropske države, uprkos značajnoj konvencionalnoj prednosti u odnosu na Rusiju, doživljavaju Putinovu administraciju kao egzistencijalnu pretnju. Dokument ocenjuje da je rat u Ukrajini dodatno pogoršao odnose između Evrope i Rusije i stvorio rizik za širu eskalaciju. U tom kontekstu, SAD identifikuju kao sopstveni interes uspostavljanje strateške stabilnosti na evroazijskom prostoru i sprečavanje direktnog sukoba između Rusije i evropskih država.⁴⁸ Možda najvažnija komponenta evropsko-američkih odnosa odražava se u ratu u Ukrajini. Strategija rat opisuje kao faktor koji je dodatno povećao evropsku zavisnost od spoljašnjih aktera, naročito u ekonomskom i energetsom smislu. Dokument ukazuje na paradoksalne posledice rata, pri čemu pojedine evropske države, posebno Nemačka, produbljuju industrijske veze sa Kinom i oslanjaju se na ruske energente izvan evropskog prostora. Ovakvi procesi se u dokumentu navode kao strateški relevantni za SAD zbog njihovog uticaja na dugoročnu stabilnost i autonomiju Evrope.⁴⁹

U završnom delu poglavlja posvećenog Evropi, Strategija definiše osnovne ciljeve američke spoljne politike prema Starom kontinentu. Među njima se ističu obnova stabilnosti unutar Evrope, uspostavljanje strateške stabilnosti sa Rusijom, osposobljavanje Evrope da preuzme primarnu odgovornost za sopstvenu odbranu i sprečavanje dominacije neprijateljske sile nad kontinentom. Posebno se naglašava potreba da se okonča percepcija NATO-a kao saveza sa trajnom i neograničenom ekspanzijom, što se navodi kao jedan od eksplicitnih ciljeva američke politike prema Evropi.⁵⁰

⁴⁶ Ibid, 25.

⁴⁷ The White House: *National Security Strategy of the United States of America*, 12.

⁴⁸ Ibid, 25.

⁴⁹ Ibid, 26.

⁵⁰ Ibid, 27.

4. ZAKLJUČAK

Strategija nacionalne bezbednosti SAD iz 2025. godine ima neposredne implikacije po način na koji će se evropska bezbednosna arhitektura razumeti i oblikovati u narednom periodu. Pre svega, jasno rangiranje globalnih prioriteta i pozicioniranje Evrope iza Zapadne hemisfere i Indo-pacifičkog regiona ukazuje na ograničavanje američke političke i bezbednosne pažnje ka evropskom kontinentu. Takav pristup ne predstavlja povlačenje Sjedinjenih Država iz Evrope, ali svakako šalje određene signale prema kojima se evropska bezbednost više ne tretira kao centralni stub američke globalne strategije, kao u Hladnom ratu ili u periodu neposredno nakon njegovog završetka, već kao regionalno pitanje čije se upravljanje mora osloniti na mnogo viši stepen evropske odgovornosti. Jedna od ključnih implikacija ovakvog pristupa jeste jačanje pritiska na evropske države da preuzmu primarnu ulogu u sopstvenoj odbrani. Insistiranje Strategije na sposobnosti Evrope da „stane na sopstvene noge“ i deluje kao skup usklađenih suverenih država podrazumeva promenu u dosadašnjem obrascu transatlantskih odnosa. Evropska bezbednost se više ne predstavlja kao oblast u kojoj se može podrazumevati dugoročna i безусловna američka vojna garancija, već kao prostor u kojem održivost zavisi od realnih vojnih, ekonomskih i političkih kapaciteta samih evropskih država. Takva logika ima direktne posledice po ulogu NATO-a u Evropi. Strategija nacionalne bezbednosti iz 2025. godine implicitno pomera težište sa političke i simboličke funkcije saveza ka njegovim operativnim i funkcionalnim aspektima. NATO se sve više posmatra kao instrument koordinacije i raspodele odgovornosti, a sve manje kao mehanizam širenja ili normativne transformacije evropskog prostora. Nastojanje da se „okonča percepcija NATO-a kao saveza sa trajnom i neograničenom ekspanzijom“ ukazuje na pokušaj stabilizacije postojećih bezbednosnih linija i smanjenja rizika eskalacije u odnosima sa Rusijom.

Implikacije ovakvog pristupa posebno su vidljive u načinu na koji Strategija tretira odnos Evrope i Rusije. Fokus na stratešku stabilnost i upravljanje eskalacijom sugerise da SAD nastoje da izbegnu scenario u kojem bi evropski bezbednosni konflikti zahtevali direktno i dugotrajno američko vojno angažovanje. Evropska bezbednosna arhitektura se u tom smislu usmerava ka modelu u kojem odvracanje i stabilnost imaju prioritet nad političkom transformacijom ili širenjem bezbednosnih aranžmana, čak i po cenu ograničavanja ambicija pojedinih evropskih aktera. Dodatnu implikaciju predstavlja marginalizacija nadnacionalnih institucija u američkom strateškom promišljanju Evrope. Državocentrični pristup koji dominira u Strategiji nacionalne bezbednosti iz 2025. godine podrazumeva da se ključne bezbednosne odluke i odgovornosti premeštaju na nivo nacionalnih država, a ne evropskih integracionih struktura. Time

se evropska bezbednosna arhitektura implicitno fragmentira, jer se saradnja i koordinacija očekuju kroz savezništva i ad hoc aranžmane, a ne kroz koherentnu nadnacionalnu bezbednosnu politiku.

U zbiru, Strategija nacionalne bezbednosti SAD iz 2025. godine usmerava evropsku bezbednosnu arhitekturu ka modelu ograničenih američkih obaveza, povećane evropske samoodgovornosti i stabilizacije postojećih bezbednosnih odnosa. Evropa se u ovom okviru ne pojavljuje kao prostor strateške transformacije, već kao region u kojem je cilj upravljanje rizicima i sprečavanje destabilizujućih scenarija koji bi mogli negativno uticati na šire interese Sjedinjenih Država. Ovakav pristup predstavlja jasan raskid sa ranijim američkim strategijama koje su Evropu tretirale kao normativni i politički projekat, i potvrđuje realističku logiku ograničavanja ciljeva u skladu sa raspoloživim sredstvima.

LITERATURA

- Brands, H. (2014): *What Good is Grand Strategy: Power and Purpose in American Statecraft From Harry S. Truman To George W. Bush*, Cornell University Press, Ithaca and London.
- Congressional Research Service (2021): “Russia: Foreign Policy and U.S. Relations”, CRS Report, https://www.congress.gov/crs_external_products/R/PDF/R46761/R46761.1.pdf (22.01.2026).
- Congressional Research Service (2022): “The National Security Council: Background and Issues for Congress”, Report R44828, https://www.congress.gov/crs_external_products/R/PDF/R44828/R44828.10.pdf (19.01.2026).
- Congressional Research Service (2025): “National Security Strategy: Potential Implications for DOD of Prioritizing the Western Hemisphere and China”, <https://www.congress.gov/crs-product/IF13137> (19.01.2026).
- Congressional Research Service (2024): “U.S.-European Relations in the 118th Congress”, <https://www.congress.gov/crs-product/IF12302> (21.01.2026).
- Cooper, J. (2021): “Russia’s Updated National Security Strategy”, *Russian Studies Series 2/21*, <https://www.ndc.nato.int/fr/russias-updated-national-security-strategy/> (22.01.2026).
- Council of the European Union (2022): “A Strategic Compass for Security and Defence”, Brussels, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/en/pdf> (22.01.2026).
- Council on Foreign Relations (2025): “Unpacking a Trump Twist of the National Security Strategy”, <https://www.cfr.org/articles/unpacking-trump-twist-national-security-strategy> (26.01.2026).

- Jervis, R. (1976): *Perception and Misperception in International Politics*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey.
- Jervis, R. (1978): “Cooperation Under the Security Dilemma”, *World Politics*, 30(2), 167–214.
- Kovačević, N. V., Nikolić, M. V. & Komazec, N. M. (2023): “Komparativna analiza planiranja u vojnoorganizacionim sistemima Republike Srbije, NATO zemalja i Ruske Federacije”, *Megatrend revija*, 20(1), 207-217.
- Layne, C. (2006): *The Peace of Illusions: American Grand Strategy from 1940 to the Present*, Cornell University Press, Ithaca and London.
- Lović, V. (2025): *Srbija pred međunarodnim, geopolitičkim i bezbednosnim izazovima: institucionalni pristup*, Megatrend univerzitet, Beograd.
- Lović, V. & Timotijević, G. (2023): “Odnos nacionalnih moći svetskih sila i uticaj na Republiku Srbiju”, *Megatrend revija*, 20(1), 243-257.
- Mearsheimer, J. J. (2001): *The Tragedy of Great Power Politics*, W. W. Norton & Company, New York, London.
- Minkler, H. (2016): *Sila u središtu: Novi zadaci Nemačke u Evropi*, Albatros plus, Beograd.
- Mills, C., Walker, N. & House of Commons Library (2022): “Russia’s Grand Strategy”, Debate Pack, CDP-002, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CDP-2022-0002/CDP-2022-0002.pdf> (22.01.2026).
- Nedeljković, S. (2025): *Ravnoteža moći: Od Tukidida do Trampa*, Akademska knjiga, Novi Sad.
- Rodgers, J. & Young, A. (2025): *Britain’s World: The Strategy of Security in Twelve Geopolitical Maps*, Council on Geostrategy, London.
- The European Parliament (2025): “At a Glance, The 2025 US National Security Strategy”, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/779261/EPRS_ATA\(2025\)779261_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/779261/EPRS_ATA(2025)779261_EN.pdf) (20.01.2026).
- The State Council of the People’s Republic of China: “Xiconomics: China’s Vision for an Open World Economy in a Turbulent Era”, https://english.www.gov.cn/news/202601/22/content_WS69718093c6d00ca5f9a08b6d.html (22.01.2026).
- The Strategic Compass (2022): “A Strategic Compass for Security and Defense”, Foreword by HR/VP Josep Borrell, https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf (22.01.2026).
- The White House (2024): “Budget of the U.S. Government, Fiscal Year 2025”, Office of Management and Budget, https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2024/03/budget_fy2025.pdf (21.01.2026).
- The White House (2022): “National Security Strategy of the United States of America”, Washington, <https://bidenwhitehouse.archives.gov/wp-content/>

- uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf (22.01.2026).
- The White House (2025): “National Security Strategy of the United States of America”, Washington, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/12/2025-National-Security-Strategy.pdf> (19.01.2026).
  - U.S. Department of State (2026): “Agency Strategic Plan, Fiscal Years 2026–2030”, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2026/01/ASP-for-Fiscal-Years-2026-2030-v4.pdf> (22.01.2026).
  - U.S. Department of War (2023): “Department of Defense Releases the President’s Fiscal Year 2024 Defense Budget”, <https://www.war.gov/news/releases/release/article/3326875/department-of-defense-releases-the-presidents-fiscal-year-2024-defense-budget/> (21.01.2026).
  - U.S. Department of War (2023): “DOD Officials Detail Efforts to Support Ukraine, Defend NATO”, <https://www.war.gov/News/News-Stories/Article/Article/3375218/dod-officials-detail-efforts-to-support-ukraine-defend-nato/> (21.01.2026).
  - U.S. Department of War (2024): “U.S. Will Not Back Down on Support for Ukraine”, <https://www.war.gov/News/News-Stories/Article/article/3711625/us-will-not-back-down-on-support-for-ukraine/> (21.01.2026).
  - Zirojević, I. (2024): “Veštačka inteligencija – tehnološki, bezbednosni i pravni aspekti”, *Megatrend revija*, 21(2), 93-108.
  - Walt, S. M. (1985): “Alliance Formation and the Balance of World Power”, *International Security*, 9(4), 3-43.
  - Walt, S. M. (2018): *The Hell of Good Intentions, America’s Foreign Policy Elite and the Decline of U.S. Primacy*, Farrar, Straus and Giroux, New York.
  - Wertheim, S. (2020): *Tomorrow, the World: The Birth of U.S. Global Supremacy*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.

STRATEGY, FOREIGN POLICY, AND U.S. SECURITY IN EUROPE: AN ANALYSIS OF THE 2025 U.S. NATIONAL SECURITY STRATEGY

Abstract: *Paper critically examines and analyzes the United States National Security Strategy published in late 2025, with particular attention to the redefined concept of Europe in American strategic thinking and the role of the United States within the European security architecture. The analysis explores how the Strategy reshapes the priorities of U.S. foreign and security policy, especially in the context of changing roles of global regions within the hierarchy of American interests, the narrowing of commitments, and the redistribution of security responsibilities to allies. Special emphasis is placed on the examination of the key sections of the document addressing Europe, including the U.S. perception of the European crisis, its approach to NATO, strategic stability with Russia, and expectations regarding the capacity of European states to assume greater responsibility for their own defense. The paper demonstrates that the 2025 U.S. National Security Strategy approaches Europe as a space for managing power balances and security risks rather than as a normative or political project, in line with a realist logic that aligns strategic objectives with available capabilities.*

Keywords: *U.S. National Security Strategy 2025, Europe, foreign policy, security, NATO*